ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ДИСКРЕЦІЙНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ У ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНТРОЛЬНО-НАГЛЯДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Олександр Анатолійович ПРИСЯЖНЮК,

кандидат юридичних наук

Реалізація контрольно-наглядової діяльності є безкомпромісним правом та обов'язком органів державної влади, вона провадиться із суворим дотриманням норм чинного законодавства, забезпечує реалізацію конституційних принципів народовладдя, верховенства права і закону та розподілу влади з метою ефективного функціонування держави. Виділено особливий критерій контрольно-наглядової діяльності - спрямованість на забезпечення законності у публічному управлінні та правопорядку у суспільстві.

Завдання щодо забезпечення законності в публічному управлінні загалом та в окремих його напрямах виконується в процесі повсякденної діяльності різних державних органів, а в деяких випадках – громадян, і знаходить своє зовнішнє відображення в припиненні порушень законів; застосуванні заходів щодо ліквідації причин та умов, які їх породжують; відновленні порушених прав і законних інтересів громадян та юридичних осіб; покаранні осіб, винних у порушенні законності; у створенні атмосфери неминучості покарання за порушення вимог законності й у вихованні працівників апарату управління в дусі суворого дотримання закону.

Слід зазначити, що окреслені вище завдання вкрай ефективно можуть бути виконані за допомогою контрольно-наглядової діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. При цьому контрольно-наглядова діяльність є окремими різновидом соціальної діяльності взагалі та юридичної зокрема [1, с. 26].

Слід наголосити, що результатом законності є встановлення правопорядку як в управлінській діяльності, так і в суспільстві загалом. Установлення правопорядку у суспільстві, який досягається за допомогою законності, є кінцевим результатом функціонування всієї правової системи держави, що здійснюється крізь призму правових форм державної діяльності, серед яких визначальне місце посідає контрольно-наглядова діяльність. Означений факт дає підстави вважати контрольно-наглядову діяльність особливим видом правоохоронної діяльності.

Вказану тезу підтверджують С.М. Гусаров, А.Т. Комзюк, О.Ю. Салманова та ін., які виділяють ряд критеріїв, що поєднують правоохоронну діяльністю із контрольно-наглядовою:

1) різноманіття суб'єктів, які здійснюють контрольно-наглядові повноваження (органи держави та їх посадові особи, органи місцевого самоврядування);

2) суб'єкти контрольно-наглядових проваджень наділено широким колом контрольних повноважень, у деяких випадках включно з правом втручання в оперативну діяльність підконтрольного суб'єкта;

© Присяжнюк О. А., 2022

3) безпосереднім об'єктом контрольно-наглядових правовідносин виступає діяльність підконтрольних (піднаглядних) суб'єктів;

4) офіційне документальне закріплення результатів контрольно-наглядової діяльності здійснюється в правових актах – документах, які можна водночас віднести як до категорії правозастосовних (таких, які є результатом реалізації державно-владних повноважень компетентних контрольних органів), так і до категорії правоохоронних актів (що містять правову оцінку діяльності підконтрольного суб'єкта) [1, с. 27].

Підсумовуючи вищенаведене, контрольно-наглядову діяльність правоохоронних органів можна охарактеризувати як специфічний напрям публічно-управлінської діяльності, метою якого є забезпечення законності і правопорядку в різних сферах суспільного життя, що має свій прояв в однаковій за змістом діяльності уповноважених державних органів щодо своєчасного виявлення проблем, створення умов для їх вирішення й усунення конфліктів між владними і підлеглими структурами, що здійснюється за допомогою спеціальних правових засобів.

Розмірковуючи над можливістю використання вказаними вище правоохоронними органами дискреційних повноважень під час здійснення контролю і нагляду за дотриманням правил, норм та стандартів, які є об'єктом вказаної діяльності, слід зауважити, що вказаний особливий вид правоохоронної діяльності передбачає широкі можливості для їх застосування. У той же час відмітимо, що загальні підходи до впровадження дискреційних повноважень правоохоронними органами щодо об'єктів контролю і нагляду мають аналогічну правову природу з іншими напрямами їх застосування під час реалізації правоохоронної діяльності.

Нагадаємо, що дискреційні повноваження правоохоронних органів вбачаються одним із видів їх повноважень, що надає останнім певну свободу дії, оскільки вказаний уповноважений орган може здійснювати вибір між декількома допустимими під кутом зору закону рішеннями. Орган правоохорони або контрольно – наглядовий орган може діяти або не діяти, а коли він діє, то обирає один або декілька з можливих варіантів дій [3].

Принагідно відзначимо, що дискреція є необхідною та безальтернативною для адміністративної (в тому числі і контрольно – наглядової) діяльності правоохоронного органу юридичною конструкцією, завдяки якій виконується ряд ключових функцій, центральними з яких є забезпечення справедливої, ефективної та орієнтованої на індивідуальні потреби приватної особи правозастосовної та правотворчої діяльності названих суб'єктів.

Після проведеної наукової розвідки можна стверджувати, що у процесі реалізації контрольно – наглядової діяльності можна виділити три напрями застосування правоохоронними органами дискреційних повноважень у вказаній сфері:

1. Дискреційні повноваження щодо прийняття конкретного рішення або дії. Відповідний правоохоронний або контрольно – наглядовий орган має право самостійно обрати рішення щодо реалізації або нереалізації того чи іншого рішення за результатами контрольно – наглядової діяльності [4].

2. Дискреція щодо обрання одного з декількох можливих варіантів рішення або дії. Правоохоронний або контрольно – наглядовий орган під час

© Присяжнюк О. А., 2022

своєї діяльності має право прийняти одне з юридично допустимих рішень або вчинити одну із юридично допустимих дій [5, с. 90];

3. Дискреція щодо обрання способу контрольно – наглядової дії. Правоохоронному або контрольно – наглядовому органу надається можливість самостійно вирішити, яким чином він буде діяти у конкретній під час провадження вказаної діяльності [6].

Необхідно підкреслити, що важливою особливістю контрольно – наглядової діяльності правоохоронних органів, є максимальний рівень її імперативності, що обумовлюється можливістю застосування юридичних санкцій до порушників відповідних юридичних правил у межах реалізації зазначених процедур.

З огляду на вказане процес застосування дискреційних повноважень правоохоронними органами під час вказаної діяльності балансує між правом приймати максимально зважені та справедливі рішення під час правозастосування та зловживанням цими повноваженнями, оскільки реалізовуються вони на власний розсуд правоохоронного органу – суб'єкту контрольно – наглядової діяльності.

Підкреслимо, що незаконна реалізація дискреції може відбиватися у таких формах як зловживання дискреційними повноваженнями або їх перевищення; незастосування або умисне недостатнє застосування дискреції тощо.

Список використаних джерел:

1. Судові, правоохоронні, контрольно-наглядові та правозахисні органи України : підручник / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С. М. Гусарова ; [С. М. Гусаров, О. Ю.Салманова, А. Т. Комзюк та ін.]. Харків, 2020. 508 с.

2. Макарчук В. В., Контрольно-наглядова діяльність правоохоронних органів при реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2022. № 4 (78) С. 48 – 53.

3. ЗВІТ: «Дискреція адміністративних органів і судовий контроль за її реалізацією». URL: https://www.pravojustice.eu/storage/app/uploads/public/602/a7b/15b/602a7b15b362e496299034.pdf

4. Кучерявенко М.П. Особливості розсуду в податково-правовому регулюванні. *ScienceRise: Juridical Science*, 2017, № 1 (1), С. 37-41;

5. Євсєєв О.П. Процедури в конституційному праві України: дис. … канд.. юрид. наук; Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2008. С. 90

6. Резанов С. Класифікація адміністративного розсуду: поняття та його види. *Митна справа*, 2015, № 5 (101), Ч. 2. С. 181–184.

© Присяжнюк О. А., 2022